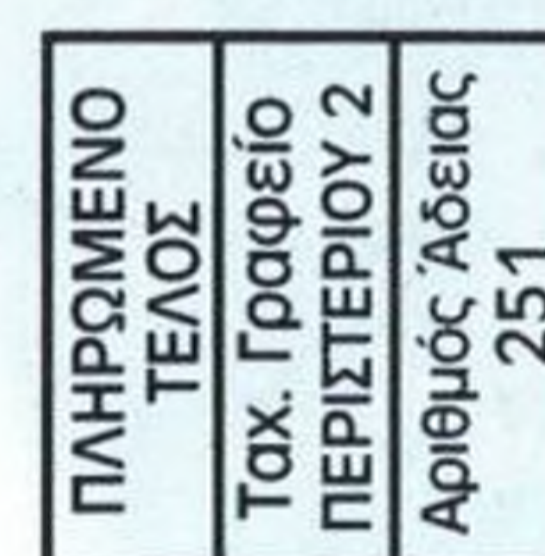

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ

VEMA OF ASKLIPIOS

APRIL - JUNE 2006 VOLUME 5 No 2

QUARTERLY EDITION BY THE 1st NURSING DEPARTMENT
OF ATHENS TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTION

In cooperation with ION PUBLISHING GROUP

- Η Λήψη του Ιστορικού στην Ολιστική Φροντίδα Υγείας
- Παλμική Οξυμετρία
- Η Σημασία της Δραστηριότητας στο Χρόνιο Πόνο:
Εργοθεραπευτική Προσέγγιση
- Ο Νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας
- Η Νομική Προστασία του Ανηλίκου από
τις Τηλεοπτικές Εκπομπές
- Οι Μαρτυρίες του Κωνσταντίνου Μέρμηγκα
- Νομοθετικά Μέτρα για την Προστασία
της Μητρότητας στην Ελλάδα
- Taking Health History in Holistic Health Care
- Pulse Oximetry
- The Purposeful Activity in Chronic Pain:
Occupational Therapy Approach
- The New Medical Deontology Code
- Children under 18 years old of Age Legal
Protection against negative T.V. Effects
- Testemovies of Konstantinos Mermigas
- Legislative Measures Regarding the Protection
of Motherhood in Greece

Σε συνεργασία με τον ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΟΜΙΛΟ ΙΩΝ

Περιεχόμενα

Ανασκοπήσεις

Η Λήψη του Ιστορικού στην Ολιστική
Φροντίδα Υγείας
Τάσος Βαρθολομαίος 259

Παλμική Οξυμετρία
Σωτηρία Κουτσούκη, Δημήτριος Κοσμίδης 262

Ειδικό Άρθρο

Η Σημασία της Δραστηριότητας στο Χρόνιο Πόνο:
Εργοθεραπευτική Προσέγγιση
Ιωάννα Τζονιχάκη 269

Ο Νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας
Ιωάννα Γιαρένη 275

Η Νομική Προστασία του Ανηλίκου
από τις Τηλεοπτικές Εκπομπές
Φ. Ομπέση 286

Οι Μαρτυρίες του Κωνσταντίνου Μέρμηγκα
*Αλεξανδρή Ελένη,
Αυρηλιώτης Σταμάτιος-Ευάγγελος* 292

Ερευνητική Εργασία

Νομοθετικά Μέτρα για την Προστασία
της Μητρότητας στην Ελλάδα
*Δέσποινα Σαπουντζή-Κρέπια,
Ευστράτιος Κρητικός, Katri Vehviläinen-Julkunen* 299

Οδηγίες για τους Συγγραφείς 304

Contents

Reviews

Taking Health History in Holistic
Health Care
A. A. Bartholomeos 259

Pulse Oximetry
Sotiria Koutsouki, Dimitrios Kosmidis 262

Specific Article

The Purposeful Activity in Chronic Pain:
Occupational Therapy Approach
Ioanna Tzonichaki 269

The New Medical Deontology Code
J.A. Giareni 275

Children under 18 years old of Age Legal
Protection against negative T.V. Effects
Ph. Obessi 286

Testemovies of Konstantinos Mermigas
Alexandri Eleni, Avriliotis Stamatios-Evangellos 292

Original Paper

Legislative Measures Regarding the Protection of
Motherhood in Greece
*Despina Sapountzi-Krepia, Efstratios Kritikos,
Katri Vehviläinen-Julkunen* 299

Instructions to Authors 304

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1940

Δέσποινα Σαπουντζή-Κρέπια¹,
Ευστράτιος Κρητικός²,
Katri Vehviläinen-Julkunen³

¹ Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής, Αλεξάνδρειο
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης
Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής
Επιστήμης, Πανεπιστήμιο του Κουόπιο, Φιλανδία

² Φοιτητής, Τμήμα Νομικής, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

³ Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής Επιστήμης,
Πανεπιστήμιο του Κουόπιο, Φιλανδία
Επικεφαλής της Εθνικής Μεταπτυχιακής Σχολής
Νοσηλευτικής Επιστήμης της Φιλανδίας

Despina Sapountzi-Krepia, BSc, MSc,
PhD, RN, RHV¹, Efstratios Kritikos²,
Katri Vehviläinen-Julkunen, BSc, MSc,
PhD, RN, RM, FEANS³

¹ Professor, Nursing Department, Technological
Educational Institute of Thessaloniki, Greece,
Postdoctoral Research fellow, Department of
Nursing Science, University of Kuopio, Finland

² Student, Law School, Aristotelian University of
Thessaloniki

³ Professor, Department of Nursing Science,
University of Kuopio, Finland
Head of the National Postgraduate School in Nursing
Science, Finland

Περίληψη Η προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας έχει ύψιστη σημασία, καθώς συνδέεται άμεσα με τη συνέχιση μιας φυλής ή μιας εθνικότητας. Για το λόγο αυτό λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα για την προστασία των μητέρων και των παιδιών σχεδόν σε όλους τους πολιτισμούς. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται στοιχεία μιας μελέτης που αφορούν στην καταγραφή των κυριότερων νομοθετικών μέτρων που ελήφθησαν από την Ελληνική πολιτεία για την προστασία της μητρότητας από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους μέχρι τη δεκαετία του 1940. Για τη διεξαγωγή της όλης έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: Προστασία μητρότητας, Ελλάδα, Νομοθεσία

LEGISLATIVE MEASURES REGARDING THE PROTECTION OF MOTHERHOOD IN GREECE:

From the creation of the Modern Greek State until the decade of 1940

Abstract The protection of motherhood and childhood are issue of highly importance, since they are directly connected with the continuation of a nation or of a national identity. For this reason, special measures for the protection of mothers and children are taken in almost every civilization. The findings of a study on the recording of the most important legal measures that were taken by the Greek government for the protection of motherhood from the establishment of the Greek State until the 1940's are presented in this article. The research carried out by using the historical methodology research.

Key words: Motherhood protection, Greece, Legislation

Υπεύθυνος Αλληλογραφίας:
Καθηγήτρια Δέσποινα Σαπουντζή-Κρέπια
Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης
Τ.Κ. 541 01 Θεσσαλονίκη ΠΡΟΣ: Τ.Θ.:1456
e-mail: desapoun@yahoo.com

Corresponding author:
Despina Sapountzi-Krepia
Technological Educational Institute of Thessaloniki,
Greece
54101 Thessaloniki
e-mail: desapoun@yahoo.com

Εισαγωγή

Η προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας έχει ύψιστη σημασία για όλες τις φυλές και τα έθνη, καθώς συνδέεται άμεσα με τη συνέχιση της φυλής ή μιας εθνικής οντότητας και με την προετοιμασία πολιτών που θα προασπίσουν τη φυλή ή το έθνος από κακό-

βουήες επιδρομές. Για το λόγο αυτό λαμβάνονται μέτρα για την προστασία των μητέρων και των παιδιών σε όλους σχεδόν τους πολιτισμούς.

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται μέσα από τη αναζήτηση και μελέτη της προσβάσιμης νομοθεσίας και άλλων δευτερογενών πηγών την καταγραφή των

μέτρων που ελήφθησαν από την Ελληνική πολιτεία για την προστασία της μητρότητας από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μεθοδολογία

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία ιστορικής έρευνας. Οι πηγές των στοιχείων μας ήταν πρωτογενείς και δευτερογενείς, οι οποίες προέκυψαν μετά από έρευνα σε δημόσιες και προσωπικές βιβλιοθήκες, καθώς και προσωπικά αρχεία που ευγενικά μας παρεχωρήθησαν προς χρήση για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Πρωτογενείς πηγές, αποτελούν τα φύλλα Εφημερίδων της Κυβερνήσεως και δευτερογενείς τα επιστημονικά άρθρα, συγγράμματα και σημειώσεις. Για την αρχειοθέτηση του υλικού που συλλέχθηκε, αναπτύχθηκε ένα σύστημα ταξινόμησης των στοιχείων σε ειδικά ντοσιέ κατά χρονολογική σειρά.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνουν οι κάτωθι επισημάνσεις. Κάποιες πληροφορίες προερχόμενες από δευτερογενείς πηγές δεν κατορθώθηκε να διασταυρωθούν, ειδικότερα αυτές των πρακτικών διαφόρων οργανισμών π.χ. του Δήμου Αθηναίων και της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς ήταν πολύ δύσκολη η απόκτηση πρόσβασης στα αρχεία αυτά. Παρ' όλη αυτά θεωρήθηκε σκόπιμο οι πληροφορίες αυτές να περιληφθούν στο παρόν άρθρο, γιατί έτσι θα μπορούσαν να αποτελέσουν χρήσιμα στοιχεία για τη διεξαγωγή μιας πιο ενδελεχούς και εκτεταμένης έρευνας στο μέλλον. Παρατίθενται επίσης και πληροφορίες από έγκυρες κατά τη γνώμη μας πηγές στο διαδίκτυο, καθώς το περιεχόμενο των διαδικτυακών τόπων αλληιάζει με την πάροδο του χρόνου και για το λόγο αυτό θεωρήθηκε σκόπιμο να περιληφθούν και τα στοιχεία αυτά στο παρόν άρθρο.

Η υγειονομική κατάσταση της χώρας πριν την Ελληνική επανάσταση

Η υγειονομική κατάσταση της χώρας λίγο πριν την Ελληνική επανάσταση ήταν προβληματική, καθώς δεν υπήρχαν νοσοκομεία. Υπήρχε ανεπάρκεια εκπαιδευμένων γιατρών και την ιατρική ασκούσαν κυρίως οι πρακτικοί γιατροί, ενώ παντελής ήταν και η έλλειψη λοιπού εκπαιδευμένου υγειονομικού προσωπικού, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τοκετοί γίνονταν κατ' οίκον με τη βοήθεια εμπειρικών μαιών και συγγενών γυναικών^{1,2}. Λίγο πριν από την έναρξη της Ελληνικής επανάστασης εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ο Ιερομόναχος γιατρός Διονύσιος Πύρρος μαζί με τον Α. Πετράκη ίδρυσαν στη Μονή Πετράκη στην Αθήνα Πρακτική Ιατρική Σχολή για να αναβαθμισθούν οι παρεχόμενες προς τον πληθυσμό υπηρεσίες υγείας. Στη Σχολή αυτή φοίτησαν αρκετοί εμπειρικοί γιατροί, που κάλυψαν και τις ιατρικές ανάγκες της Επανάστασης. Στο βοτανικό κήπο, που δημιουργήθηκε στα κτήματα της μόνης καθήλιεργούνταν

φαρμακευτικά βότανα, για τις ανάγκες της Σχολής και των ασθενών^{1,3}.

Μέτρα για την Προστασία της Μητρότητας στο Ελληνικό κράτος τον 19ο αιώνα

Ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος, ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο οποίος ήταν και ο ίδιος γιατρός, ήρθε στη χώρα στις 29 Νοεμβρίου του 1823. Μετά την άφιξη του, έδωσε έμφαση στην προστασία της μητέρας, του παιδιού και στον έλεγχο των επιδημιών, καθώς ο πληθυσμός είχε αποδεκατισθεί από τον πόλεμο. Τα μέτρα αυτά λοιπόν στόχευαν στην αύξηση του πληθυσμού και την προστασία του⁴.

Στην περίοδο της Βασιλείας του Όθωνα παρατηρείται η λήψη μιας σειράς νομοθετικών μέτρων που αφορούσαν στην άσκηση της Ιατρικής, της μαιευτικής και άλλων επαγγελματιών υγείας, πολλή από τα οποία έχουν επίδραση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών φροντίδας μητρότητας, καθώς τίθενται κανόνες για την άσκηση των επαγγελματιών υγείας στην Ελληνική επικράτεια για επαγγέλματα, όπως η γενική άσκηση Ιατρικής, μαιευτικής και η άσκηση του επαγγέλματος της μαιίας. Με το Βασιλικό Διάταγμα της 27-6-1834 «Περί των ήδη μετερχομένων εις την Ελλάδα, την ιατρικήν, χειρουργίαν, οδοντικήν, κτηνιατρικήν, φαρμακοποιίαν και μαιευτικήν»⁵ θεσπίζονται κανόνες για την παροχή υπηρεσιών υγείας στον πληθυσμό τόσο από πρακτικούς θεραπευτές, όσο και από επιστήμονες που είχαν σπουδάσει στην αλλοδαπή. Τον επόμενο χρόνο με το Βασιλικό Διάταγμα της 9-3-1835 με το «Περί αδείας του επαγγέλλεσθαι την ιατρικήν χειρουργίαν, φαρμακοποιίαν, κτηνιατρικήν, οδοντικήν και μαιευτικήν»⁶ θεσπίζεται η έκδοση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος για μια σειρά επαγγελματιών υγείας μεταξύ των οποίων και για την άσκηση της μαιευτικής. Την ίδια περίοδο δημοσιεύεται προκήρυξη για την πρόσληψη από το Ελληνικό Δημόσιο «ιατρών, χειρουργών, οδοντιστών, φαρμακοποιών, κτηνιάτρων και μαιευτριών»⁷. Μαιεύτριες την εποχή αυτή ήταν ο επαγγελματικός τίτλος των μαιών. Ο όρος «Μαία» απαντά για πρώτη φορά σε επίσημη Εφημερίδα Κυβερνήσεως το 1836 σε σχετικό Διάταγμα που εκδόθηκε την 18-6-1836 με τον τίτλο «Περί Μαιών»⁸.

Παρά τις προσπάθειες αυτές όμως, γίνεται πλέον κατανοητή η ανάγκη για την εκπαίδευση υγειονομικών στελεχών. Μέσα σε αυτό το κλίμα το 1835 ιδρύθηκε «θεωρητικό πρακτικό κατάστημα περί χειρουργίας, φαρμακοποιίας και μαιευτικής» με σκοπό τη δωρεάν παρακολούθηση των πρακτικών γιατρών και τη βελτίωση των γνώσεων και των πρακτικών τους^{9,10}. Η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών λειτούργησε για πρώτη φορά το 1837 με μόλις 4 φοιτητές. Η φοίτηση στην Ιατρική ήταν κατ' αρχάς τετραετής, ήταν απαραίτητη η «ανελλιπής ακρόασις και άσκησις», από το 1886, η φοίτηση έγινε εξαετής. Παράλληλα αρχίζει να λειτουργεί από το 1833-1834, πριν τη λειτουργία της Ιατρικής Σχο-

λής του Πανεπιστημίου Αθηνών, το φροντιστήριο μαιευτικής για την εκπαίδευση Μαιών υπό τον Ν. Κωστή, μετέπειτα καθηγητή Μαιευτικής και Ιατρικής Ύλης (Φαρμακολογίας) του Πανεπιστημίου Αθηνών^{11,12}. Από το τμήμα Μαιευτικής του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης¹³ υποστηρίζεται ότι η εκπαίδευση Μαιών στην Ελλάδα άρχισε το 1933 υπό τον Καθηγητή Ν. Κωστή, ενώ στο σύννομο ιστορικό του ΤΕΙ Αθήνας «Το ΚΑΤΕ, τα ΚΑΤΕΕ και το Τ.Ε.Ι. Αθήνας στην ιστορική διαδρομή και παρέμβασή τους στην εξέλιξη των παραϊατρικών επαγγελμάτων στην Ελλάδα»¹⁴ από τον Κωνσταντίνο Τσόχα υποστηρίζεται ότι «...η πρώτη (Σχολή Μαιών) του Δημοσίου Μαιευτηρίου Αθηνών (μετέπειτα «Αλεξάνδρα») ιδρύθηκε και λειτούργησε το 1834...». Στα επίσημα φύλλα της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος μόλις το 1838 εκδίδεται Διάταγμα που προβλέπει την ίδρυση Μαιευτικής Σχολής¹⁵, δεν υπάρχουν όμως μαρτυρίες για το κατά πόσο αυτή η σχολή λειτούργησε πραγματικά ή έμεινε μόνο στα χαρτιά ούτε και για το αν επρόκειτο για μια νέα σχολή ή αποτελούσε την επισήμοποίηση του φροντιστηρίου Μαιευτικής που λειτούργησε υπό τον Ν. Κωστή. Εικοσιδύο χρόνια αργότερα, με το νόμο Τ.Ν.Ζ'/1856¹⁶ «Περί του Μαιευτικού Σχολείου» αρχίζει επίσημα στο Ελληνικό κράτος η εκπαίδευση μαιών. Σημειωτέον ότι το «Μαιευτικό Σχολείο» είναι η πρώτη σχολή εκπαίδευσης γυναικών στο χώρο της υγείας στην Ελλάδα.

Κατά το Μαστρογιαννή⁴ το έτος 1864 θεωρείται η απαρχή των εξελίξεων στον υγειονομικό και το χώρο της πρόνοιας για το Ελληνικό κράτος. Μέσα σε αυτό το γενικό κλίμα οι προσπάθειες για την προστασία της μητρότητας εντείνονται και ιδρύονται το 1877 το Δημοτικό Μαιευτήριο Πειραιώς ως προσάρτημα του Τζάνειου Νοσοκομείου. Το 1896 ιδρύεται το δημοτικό Μαιευτήριο Αθηνών, όπου στεγάσθηκε και η «Πρότυπος Σχολή Μαιών», δεν ανευρέθησαν στοιχεία που να μαρτυρούν εάν η σχολή αυτή αποτελεί μετεξέλιξη του «Μαιευτικού Σχολείου» ή πρόκειται για μια νέα σχολή Μαιών. Ένα χρόνο αργότερα το 1897 ιδρύεται το Αρεταίειο Πανεπιστημιακό Μαιευτήριο⁴.

Σημαντική ήταν επίσης την περίοδο αυτή και η πρόσφορα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (ΕΕΣ), ο οποίος από την ίδρυση του το 1865 και τη νομοθετική αναγνώριση του με Βασιλικό Διάταγμα στις 10 Ιουνίου του 1877¹⁷ ανέπτυξε σημαντική δράση, βοηθώντας σε μεγάλο βαθμό στις δύσκολες περιόδους των Βαλκανικών πολέμων και του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου, παρέχοντας υγειονομικές υπηρεσίες σε πρόσφυγες, με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία των μητέρων και των βρεφών⁴.

Σύμφωνα με το διαδικτυακό τόπο της Μονής Πετράκη το 1884, η Μονή Πετράκη δωρίζει στο Ελληνικό Δημόσιο 13.635 τετραγωνικά μέτρα για την ανέγερση του Αρεταίειου Νοσοκομείου¹⁸. Σύμφωνα όμως με το διαδικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου Αθηνών¹⁹ ο Καθηγητής Αρεταίος με τη διαθήκη του κατέστησε κληρονό-

μο της περιουσίας του το Πανεπιστήμιο με τον όρο «ν' αγορασθή κατά την πόλιν των Αθηνών χώρος κατάλληλος προς ανέγερσιν νοσοκομείου», με τα χρήματα λοιπόν της διαθήκης αυτής αγοράσθηκε το οικόπεδο. Το 1896 ιδρύεται το νοσοκομείο Αρεταίειο, ως διοικητικός οργανισμός, και το 1898 αποπερατώνεται το κτίριο του. Ένα χρόνο μετά, το 1899, γίνεται σε αυτό η εγκατάσταση αυτοτελούς Γυναικολογικής Κλινικής, όπως όριζε στη διαθήκη του ο αείμνηστος ευεργέτης Θ. Αρεταίος με δαπάνες του οποίου κτίσθηκε το νοσοκομείο. Το 1906 ο Καθηγητής της Εγχειρητικής και Τοπογραφικής Ανατομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών αναλαμβάνει, με απόφαση της Ιατρικής Σχολής Αθηνών, την επιστημονική διεύθυνση της συσταθείσας «Χειρουργικής και Γυναικολογικής Κλινικής»²⁰.

Μέτρα για την Προστασία της Μητρότητας στο Ελληνικό κράτος το πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα

Ο εικοστός αιώνας βρίσκει το Ελληνικό κράτος σε μια συνεχή προσπάθεια ανάπτυξης, παρά τις αντιξοότητες από το υπάρχον πολιτικό κλίμα της εποχής. Οι προσπάθειες στον τομέα προστασίας της μητρότητας συνεχίζονται, καθώς στην Ελληνική επικράτεια το επάγγελμα της μαίας, εκτός από τις απόφοιτες του «Μαιευτικού Σχολείου» ασκείτο ανεξέλεγκτα και από πρακτικές μαίες. Στις 29.10.1909 εκδίδεται ειδικό Νομοθετικό Διάταγμα²¹ «Περί προσόντων διδασκαλίας των αφιεμένων να μετέλθωσιν το επάγγελμα της επιστήμονος και πρακτικής μαίας» προκειμένου να διασφαλισθεί η άσκηση του επαγγέλματος της μαίας και να προστατευθεί κατά κάποιο τρόπο η δημόσια υγεία από άτομα που ασκούσαν αυτό το επάγγελμα χωρίς καμία εκπαίδευση ή πρακτική άσκηση πηλην της εμπειρίας που είχαν προσκομίσει συμπαραστεκόμενες στον τοκετό συγγενικών και φιλικών προσώπων.

Το 1914, σε μια ταραγμένη για τη χώρα μας και τον κόσμο ολόκληρο περίοδο ιδρύεται ο Πατριωτικός Σύλλογος Ελληνίδων ως φιλανθρωπικό σωματείο για παροχή αρωγής σε αναξιοπαθούντες συμπολίτες. Το ίδρυμα αυτό συγχωνεύεται το 1917 με το «Οικονομικό Σύστημα», το οποίο λειτουργούσε από το 1911 και με το νόμο 808/31.8.1917²² ιδρύεται από τη συγχώνευση παραπάνω ιδρυμάτων νέο ίδρυμα με την επωνυμία Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως, το γνωστό για τη μακροχρόνια, κοινωφελή δράση του ΠΙΚΠΑ. Αρκετά χρόνια αργότερα με το νόμο 4062/1930²³ το ΠΙΚΠΑ υπάγεται τελικά στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιθάλψεως. Μεταξύ των υπηρεσιών που παρείχε το ΠΙΚΠΑ στην ιστορία του ήταν και οι «Ειδικές υπηρεσίες Επιτόκων και Βρεφών», τις οποίες παρείχαν μέσω των συμβουλευτικών σταθμών του Ιδρύματος⁴.

Το 1920 η Ελλάδα κυρώνει με το Νόμο 2274/1920²⁴ την 3η διεθνή σύμβαση που αφορά στην απασχόληση των μητέρων και την προστασία μητρότητας, ενώ με το

Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) της 17.11.1926²⁵ κυρώνεται η διεθνής σύμβαση για την προστασία της εργαζόμενης μητέρας.

Με ειδικό ΝΔ που εκδόθηκε στις 13.12.1922²⁶ το Υπουργείο Περιθάληψης μετονομάζεται σε «Υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως» και με το ειδικό ΝΔ της 6.9.1925²⁷ και το ΝΔ Δ/23.9.1925²⁸ καθορίστηκαν οι υπηρεσίες του και το προσωπικό που θα τις στελέχωνε. Μεταξύ των υπηρεσιών του υπουργείου προβλεπόταν ξεχωριστή υπηρεσία προστασίας της μητρότητας και των παιδικών ηλικιών.

Αμέσως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και συστηματικότερα από το 1924 ο ΕΕΣ άρχισε να παρέχει συστηματικά υπηρεσίες διατροφής και περιθάληψης βρεφών και μητέρων σε φτωχές συνοικίες⁴.

Στο άρθρο 21 του Ελληνικού Συντάγματος του 1927²⁹ έγινε για πρώτη φορά ιδιαίτερη μνεία στην προστασία της μητρότητας. «Η οικογένεια ως θεμέλιον της συντηρήσεως και προαγωγής του Έθνους ως και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους». Από τότε όλα τα αναθεωρημένα ελληνικά συντάγματα αναφέρονται και στην προστασία της μητρότητας.

Το 1928 δημοσιεύεται ο νόμος 3714/24.12.28³⁰, «περί κυρώσεως του από 10 Αυγούστου 1928³¹ νομοθετικού διατάγματος, Περί οργανώσεως του Υπουργείου Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως» στο οποίο η παράγραφος 2 του άρθρου 1 αναφέρεται στη μέριμνα της υγιεινής των μητέρων και των πρώτων παιδικών ηλικιών και με το άρθρο 11 προβλεπόταν η ίδρυση ειδικής υγειονομικής επιτροπής για τη μελέτη ζητημάτων που αφορούν στη δημόσια υγεία συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας της παιδικής ηλικίας. Εξάλλου ο Νόμος 4737³² της 7/16 Μαΐου του 1930 «Περί οικονομικής ενισχύσεως δημοτικών νοσοκομείων και τοιούτων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου», ως και «Περί αυξήσεως παρεχομένης επιχορηγήσεως εις τον Ελληνικόν Ερυθρόν Στραυρόν και εις το Εθνικόν Συμβούλιον Προστασίας της Μητρότητας και των Παιδικών Ηλικιών» που φανερώνει πως είχε ήδη αναπτυχθεί ειδική μέριμνα για την προστασία της μητρότητας στην Ελλάδα.

Το 1929 με το Νόμο 3928/29³³ ιδρύονται τα Λαϊκά Ιατρεία, στα οποία προβλέπεται μέριμνα για τη μητέρα και το παιδί, ενώ τον ίδιο χρόνο με ειδική πρόβλεψη της εργατικής νομοθεσίας στο Νόμο 3930/29³⁴ κατοχυρώνεται η προστασία του θηλάζοντος βρέφους, μέσω της παροχής διευκολύνσεων σε εργαζόμενες μητέρες.

Το 1930 ιδρύεται η πρώτη κρατική σχολή η Σχολή Εκπαίδευσης Επισκεπτριών Αδελφών Κοινωνικής Υγιεινής που λειτούργησε μέχρι το 1932³⁵. Το 1937 το Υπουργείο Υγιεινής, με τον Αναγκαστικό νόμο 613³⁶ 4/9 Απριλίου 1937 «Περί ιδρύσεως και λειτουργίας της Σχολής Αδελφών Επισκεπτριών και Νοσοκόμων» και το

Βασιλικό Διάταγμα της 29 Σεπτεμβρίου/6 Οκτωβρίου 1937³⁷ «Περί οργανισμού της Σχολής Επισκεπτριών και Νοσοκόμων εις μνήμην της αειμνήστου Βασίλισσας Σοφίας», ιδρύει και λειτουργεί την κρατική Σχολή Επισκεπτριών Αδελφών και Νοσοκόμων ως παράρτημα της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών, για την εκπαίδευση στελεχών που θα κάλυπταν ανάγκες δημόσιας υγείας, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας μητρότητας και της παιδικής ηλικίας.

Σημαντική ήταν και η προσπάθεια της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος για την ανάπτυξη υγειονομικών συνεταιρισμών, που άρχισε το 1932 με σκοπό να συμβάλει στην προσπάθεια υγειονομικής αναδιοργάνωσης της χώρας. Μέχρι το 1940 είχαν ιδρυθεί 28 υγειονομικοί συνεταιρισμοί, που περιελάμβαναν και υπηρεσίες παρακολούθησης εγκύων, η έναρξη όμως του Β' Παγκοσμίου πόλεμου και η πολιτική κατάσταση που ακολούθησε η χώρα οδήγησε σε μαρασμό την όλη προσπάθεια³⁸.

Στις 16 Φεβρουαρίου 1933 εγκαινιάστηκε το μεγάλο κεντρικό κτίριο του Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ηλιάδη» το οποίο χτίστηκε με δωρεά της Έλενας Βενιζέλου, το οποίο πήρε το όνομα της αγαπημένης φίλης της Μαρίας Ηλιάδη. Το 1932, ιδρύεται και λειτουργεί η «Σχολή Μαιών Βιργινίας Σκυλίτη» του Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ηλιάδη» και ακολουθεί με δεκαπενταετή καθυστέρηση η ίδρυση της Σχολής Μαιών του Δημοσίου Μαιευτηρίου Θεσσαλονίκης, που άρχισε τη λειτουργία της το 1947, ενώ μια μικρή Σχολή Μαιών της Ρόδου λειτούργησε περιπτωσιακά, για να κλείσει οριστικά το 1948¹⁵.

Με το νόμο 6008³⁹ της 27/29 Ιανουαρίου 1934 προβλέπεται η ίδρυση στην έδρα κάθε νόμου ενός υγειονομικού κέντρου, στο οποίο θα υπηρετούν και επισκέπτριες αδελφές, στα καθήκοντα των οποίων ήταν και η προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας.

Με το Νόμο 6076⁴⁰ της 15/16 Φεβρουαρίου 1934 προβλέπεται η πρόσληψη στα προσφυγικά νοσοκομεία, εκτός των ιατρών και λοιπών υγειονομικών υπαλλήλων και μαιών.

Το Νοσοκομείο Μαιευτήριο «Αλεξάνδρα» ιδρύθηκε με το Διάταγμα 7.10.1938 (ΦΕΚ: 372 τ. Α'),⁴¹ που εκδόθηκε με εξουσιοδότηση του ΑΝ 965/1937⁴² έχοντας επωνυμία «Δημόσιο Μαιευτήριο Αθηνών». Λειτούργησε κατ' αρχάς σε διάφορα ειδικά μισθωμένα κτίρια των Αθηνών και για ένα διάστημα εντός του κτιρίου του Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ηλιάδη». Με ειδική σύμβαση που καταρτίστηκε και υπογράφηκε στις 30.6.19⁴² μεταξύ του τότε Υπουργείου Πρόνοιας και του Δημοσίου Μαιευτηρίου Αθηνών αφενός και του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών αφετέρου και κυρώθηκε με το Νόμο 1944/1944 (ΦΕΚ: 237 τ. Α')⁴³, συμφωνήθηκε ότι το Πανεπιστήμιο Αθηνών παραχωρούσε στο Δημόσιο το δικαίωμα να αναγειρεί οικοδόμημα για την εγκατάσταση και λειτουργία του Δημοσίου Μαιευτηρίου δυνάμει τουλάχιστον 300 κλινών μετά προσαρτημένης Σχολής

Μαιών για 150 μαθήτριες σε οικόπεδο που βρίσκεται δίπλα στο Αρεταίειο Νοσοκομείο, το οποίο είχε περιέλθει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από δωρεά, με τον όρο εν καιρώ, να ανεγερθεί σε αυτό Μαιευτήριο προς στέγαση των Μαιευτικών και Γυναικολογικών Κλινικών του.

Αναγνώριση

Η παρούσα δημοσίευση υποστηρίχθηκε από την Academy of Finland, grant no. 13522, decision 106333.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε το Δικηγόρο Αθηνών Αλέξανδρο Ι. Στρίμπερη για την ευγενική παραχώρηση προς μελέτη του υλικού της προσωπικής του νομικής βιβλιοθήκης και των αρχείων του για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Βιβλιογραφία

1. Γκιάλλας Α. Έλληνες Ιερωμένοι, Επιστήμονες Ιατροί από της Αλώσεως μέχρι της Εθνεγερσίας, Ακτίνες, 1976, 367. 18-20.
2. Λούρος Ν. «Η Μαία», στο Στοιχεία Ιστορίας Μαιευτικής Γυναικολογίας. Αθήναι, 1973.
3. Λανάρα Β. Τα εκατό χρόνια της Σχολής Αδελφών Νοσοκόμων του «Ευαγγελισμού» 1875-1975, Αθήνα, 1978.
4. Μαστρογιάννης Ι. Ιστορία της Κοινωνικής Προνοίας της Νεωτέρας Ελλάδος. Αθήνα, 1960.
5. Βασιλικό Διάταγμα, Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.23, 27/06/1834, σ.192.
6. Βασιλικό Διάταγμα, Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.8, 09/03/1835, σ.53-55.
7. Προκήρυξις, Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.9, 26/03/1835, σ.59.
8. Βασιλικό Διάταγμα, Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.27, 18/06/1836, σ.123-124.
9. Βασιλικό Διάταγμα, Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.23, 19/05/1835, σ.164-165.
10. Πουρναρόπουλος Γ.Κ. Η Ιατρική εν Ελλάδι. Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΗΛΙΟΥ» Τόμος Ζ' α.ε.
11. Μοσχωνάς Ι. Η Νοσηλευτική Περίθαλψη στην Αθήνα κατά την περίοδο 1880-1850. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 1993.
12. Λούρος Ν. Στοιχεία Ιστορίας Μαιευτικής Γυναικολογίας. Αθήναι, 1973.
13. <http://www.teithe.gr/cgi-bin/stmaieutikis.cgi> επίσκεψη 15-3-2005.
14. http://athena.teiath.gr/site/to_tei_ath/istoria_tei/katte.htm επίσκεψη 15-3-2005.
15. Μαιευτική Σχολή, Σχολής Ίδρυσης 1838 Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος. Αρ.9, 16/03/1838, σ.141-42.
16. Νόμος Τ.Ν.Ζ'/1856.
17. Βασιλικό Διάταγμα 10.6.1877.
18. <http://www.monipetraki.gr/drastiriotites3.html> επίσκεψη 15-9-2005.
19. http://kapodistriako.uoa.gr/stories/031_hi_01/index.php?m=2 επίσκεψη 15-9-2005.
20. http://kapodistriako.uoa.gr/stories/057_re_01/index.php?m=2 επίσκεψη 15-9-2005.
21. Νομοθετικό διάταγμα 29.10.1909.
22. Νόμος 808/31.8.1917.
23. Νόμος 4062/1930.
24. Νόμος 2274/1920.
25. Νομοθετικό Διάταγμα 17.11.1926.
26. Νομοθετικό Διάταγμα 13.12.1922.
27. Νομοθετικό Διάταγμα 6.9.1925.
28. Νομοθετικό Διάταγμα Δ/23.9.1925.
29. Ελληνικό Σύνταγμα του 1927 άρθρο 21.
30. Νόμος 3714/24.12.28.
31. Νομοθετικό Διάταγμα 10.8.1928.
32. Νόμος 4737, 7/16.5.1930.
33. Νόμος 3928/29.
34. Νόμος 3930/29.
35. Παπαδοπούλου, Σημειώσεις για τις Μαθήτριες της Σχολής Επισκεπτριών Αδελφών και Νοσοκόμων Νοσηλευτικής, Αθήνα, α.ε. (Τέλη δεκαετίας '60).
36. Αναγκαστικός Νόμος 613 4/9.4.1937.
37. Βασιλικό Διάταγμα 29.9/6.10.1937.
38. Ζηλίδης Χ. Αξιολόγηση των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας του αγροτικού πληθυσμού. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1989.
39. Νόμος 6008 της 27/29.1.1934.
40. Νόμος 6076 της 15/16.2.1934.
41. Νομοθετικό Διάταγμα 7.10.1938.
42. Αναγκαστικός Νόμος 965/1937.
43. Νόμος 1944/1944.